

результаті дослідження організації процесу навчання у естонських та фінських школах, які представлено у різних джерелах [2; 3; 6; 7; 8], виокремлено інноваційний потенціал, який набув поширення з альтернативної освіти. По-перше, це дитиноцентризм, відповідно до якого значна увага приділяється, перш за все, підвищенню мотивації до навчання та забезпеченню максимальної індивідуалізації роботи з кожним учнем/ученицею. По-друге, у естонських школах немає дзвінків, натомість урок триває стільки часу, скільки потребують вчитель та учні для роботи над темою, тобто розпорядок дня є гнучким. Також гнучкість поширюється і на формат проведення занять у фінських та естонських школах. Протягом уроку учні можуть працювати як за партами, так і на підлозі, індивідуально, у групах або на вулиці. Заняття може проводитись з використанням підручника або без нього. Прийнятною вважається та форма роботи, яка здатна зацікавити учнів та є зручною. Право вибору дидактичного інструментарію залишається за вчителем. По-третє, пріоритетними напрямками освіти цих країн є розвиток в учнів навичок гри та соціальної взаємодії. По-четверте, прагнення до зменшення кількості учнів у класах. Так, у класах фінських шкіл зазвичай навчається не більше 20 учнів.

Аналіз організації процесу навчання в естонських та фінських школах свідчить про поширення напрацювань альтернативної освіти. Зазначене підтверджується наступним: у Естонії та Фінляндії функціонує гнучка структура навчання, створено сприятливе середовище для всебічного розвитку учнів, навчання базується на взаємодії вчителя та кожного учня/учениці тощо. Отже, естонська та фінська системи освіти виходять за межі конвенціональної освіти, використовуючи інноваційний потенціал альтернативної освіти як імпульс до змін.

Список використаних джерел

1. Ветрова І. М. Розвиток альтернативної середньої освіти у США (друга половина ХХ століття): дис. кандидата пед. наук: 13.00.01. Київ, 2008. 18 с.
2. Естонське освітнє диво. Чому країна отримала високі результати PISA. *Освіта Нова*. 2020. URL: <https://cutt.ly/UKJJTgW>
3. Живий клас. Як фінські учні навчаються в русі. *Освіта Нова*. 2019. URL: <https://cutt.ly/wKJJS5Z>
4. Заболотна О. А. Теорія і практика альтернативної шкільної освіти у країнах Європейського Союзу: монографія. Умань: ФОП Жовтий, 2013. 371 с.
5. Мієр Т. І., Бондаренко Г. Л. Початкова освіта та професійна підготовка майбутніх учителів у країнах ЄС: значущі для української освіти тенденції. Європейські та вітчизняні тренди підготовки майбутніх учителів початкової школи: тезисна теорія та варіативна практика з е-навчанням : Монографія / авторський колектив; за наук. ред. д. пед. н. Т. І. Мієр. Німеччина. Карлсрує. 2020. 250 с. С. 17–27. DOI: 10.30888/978-3-949059-01-8-001
6. Початок навчання. Як йдуть до школи в Естонії і Фінляндії. *НУШ*. 2020. URL: <https://cutt.ly/xKJJZre>
7. П'ять секретів фінського освітнього дива. *Освіторія*. 2021. URL: <https://cutt.ly/WKJJNXw>
8. Alternative Education: A Brief History and Research Synthesis. *National Association of State Directors of Special Education*. 2002. URL: <https://cutt.ly/zKJJ4ec>

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СТИЛІСТИЧНОЇ ВПРАВНОСТІ МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ» ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НУШ

Наталія Янко, кандидат педагогічних наук, доцент

Інна Максак, викладач

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Україна)
**SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF THE OPTIONAL
COURSE «METHODOLOGY OF STYLISTIC SPEECH MASTERY FORMATION IN
PRIMARY SCHOOL LEARNERS» FOR PRE-SERVICE TEACHERS AT THE NUS**

Nataliia Yanko, Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D), Associate Professor

Inna Maksak, Lecturer

T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (Ukraine)

Анотація. У статті розглянуто науково-методичні засади навчальної дисципліни вільного вибору студентів спеціальності 013 Початкова освіта – «Методика формування стилістичної вправності мовлення учнів початкової школи». Визначено основну мету й завдання навчального курсу, схарактеризовано його обсяг, структуру і зміст, описано очікувані результати вивчення дисципліни.

Ключові слова: навчальна дисципліна вільного вибору, майбутні вчителі початкової школи, лінгвостилістична компетентність, методична компетентність, стилістична робота, стилістична вправність мовлення.

Abstract. The paper focuses on the scientific and methodological fundamentals of the optional course «Methodology of Stylistic Speech Mastery Formation in Primary School Learners» for the students majoring in 013 Primary Education. The main goal and objectives of the academic course have been set. The course structure, duration, ECTS credits, contents as well as expected learning outcomes have been characterized.

Key words: optional course, pre-service primary school teachers, linguostylistic competence, methodological competence, stylistic work, stylistic speech mastery.

На сучасному етапі модернізації змісту вищої освіти обов'язковим компонентом освітньо-професійних програм підготовки майбутніх фахівців є дисципліни вільного вибору студентів. Згідно з п. 15 ст. 62 Закону України «Про вищу освіту» здобувачі мають право на вибір навчальних курсів у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом, обсягом, що становить не менше ніж 25% загальної кількості кредитів ЄКТС, визначених для певного рівня вищої освіти [3; 4].

Розроблений навчальний курс «Методика формування стилістичної вправності мовлення учнів початкової школи» спрямований на вдосконалення в студентів спеціальності 013 Початкова освіта лінгвостилістичної та методичної компетентностей у процесі їхньої професійної підготовки. На вивчення цього курсу відводиться 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи студентів денної форми навчання – 50%. Зауважимо, що зазначену навчальну дисципліну доцільно рекомендувати студентам для вибору на III курсі (у VI семестрі) після опанування ними таких нормативних дисциплін, як «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Сучасна українська мова з практикумом», «Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі».

Основну мету викладання навчальної дисципліни вбачаємо в оволодінні майбутніми вчителями початкової школи методикою формування стилістичної вправності мовлення як важливого складника комунікативної компетентності учнів. Досягнення цієї мети, на наш погляд, передбачає реалізацію низки *спеціальних завдань*: 1) поглибити знання студентів з основ стилістики сучасної української літературної мови та лінгвістики тексту; 2) ознайомити зі змістом і принципами проведення стилістичної роботи на уроках української мови в початковій школі; 3) допомогти опанувати інноваційні технології, методи і прийоми формування стилістичної вправності мовлення здобувачів початкової освіти; 4) виробити вміння аналізувати й узагальнювати педагогічний досвід методистів і вчителів початкових класів на уроках мови та читання; 5) підвищити рівень культури професійного спілкування українською мовою. Крім того, упровадження зазначеного курсу в освітній процес дає змогу втілювати такі *загальнодидактичні завдання*: 1) формувати особистісні якості студентів (наполегливість, самостійність, креативність, ініціативність, дисциплінованість та ін.), що забезпечать конкурентоспроможність у майбутній професійній діяльності; 2) розвивати художньо-образне та критичне мислення, літературно-творчі здібності студентів; 3) виховувати національно-культурну ідентичність, шанобливе ставлення до українських традицій і звичаїв.

Відповідно до мети і завдань навчального курсу, увесь матеріал пропонуємо

розподілити на 2 змістові модулі, що містять 8 основних тем. До першого модуля «Теоретичні засади процесу формування стилістичної вправності мовлення учнів початкової школи на уроках української мови» рекомендуємо віднести теми:

Тема 1. Стилїстика сучасної української лїтературної мови як лїнгвістична основа методики формування стилїстичної вправності мовлення учнів.

Тема 2. Структурно-семантичні й стилїстичні особливості текстів різних типів.

Тема 3. Психолого-педагогічні й психолїнгвістичні основи проведення стилїстичної роботи на уроках української мови в початкових класах.

Тема 4. З історії становлення і розвитку методики навчання стилїстики та виховання культури мовлення дітей молодшого шкільного віку.

У процесі вивчення другого змістового модуля «Методична система роботи з формування стилїстичної вправності мовлення учнів початкової школи на уроках української мови» варто запропонувати студентам такі теми:

Тема 5. Сучасні підходи до навчання мови й розвитку мовлення здобувачів початкової освіти. Зміст і принципи роботи зі стилїстики та культури мовлення в початковій школі.

Тема 6. Інноваційні технології, методи і прийоми формування стилїстичної вправності мовлення учнів початкових класів на уроках української мови.

Тема 7. Типологія стилїстичних вправ та їх систематизація.

Тема 8. Класифікація стилїстичних помилок, причини їх виникнення та шляхи запобігання.

Після опанування пропонованої навчальної дисциплїни майбутні вчителі початкових класів повинні знати:

– основні поняття й категорії стилїстики як мовознавчої науки, її практичне значення для підвищення рівня мовленнєвої культури здобувачів початкової та вищої освіти;

– семантико-структурні й стилїстичні особливості текстів різних типів;

– психолого-педагогічні передумови і психолїнгвістичні чинники формування комунікативно-стилїстичної компетентності учнів;

– мету й завдання, зміст стилїстичної роботи на уроках української мови в початковій школі;

– основні підходи до навчання мови й розвитку мовлення учнів відповідно до вимог Нової української школи;

– принципи, сучасні технології, методи і прийоми роботи з формування стилїстичної вправності мовлення як важливого складника комунікативної компетентності учнів;

– типологію стилїстичних вправ, особливості їх використання на уроках української мови в початковій школі;

– сучасну класифікацію стилїстичних помилок; типові помилки і недолїки в мовленні дітей молодшого шкільного віку, основні причини їх виникнення і шляхи запобігання;

уміти:

– характеризувати стилі мовлення з урахуванням лїтературних норм української мови;

– розрізняти тексти різних типів і стилів мовлення, запропоновані в сучасних шкільних підручниках для учнів початкових класів, обґрунтовувати свою думку;

– виявляти стилїстичні засоби мови в текстах різних типів, визначати їх стилїстичну функцію;

– замінювати слова доречними синонімами з урахуванням їх стилїстичного забарвлення, мети і ситуації мовлення;

– комунікативно доцільно, стилїстично виправдано добирати і вживати мовні засоби в мовленні;

– створювати й редагувати елементарні висловлювання різних типів, стилів і жанрів мовлення з метою застосування їх на уроках української мови в початковій школі;

– оволодіти інноваційними технологіями, методами і прийомами формування стилістичної вправності мовлення як важливого складника комунікативної компетентності учнів;

– застосовувати на уроках української мови різні типи стилістичних вправ і творчих завдань у процесі роботи над текстом;

– аналізувати стилістичні помилки в мовленні учнів початкових класів, організувати роботу над їх попередженням і усуненням.

Необхідність упровадження навчальної дисципліни «Методика формування стилістичної вправності мовлення учнів початкової школи» в освітній процес підготовки бакалаврів за спеціальністю 013 Початкова освіта підтверджується нашими багаторічними експериментальними дослідженнями щодо стану роботи зі стилістики і культури мовлення на уроках української мови в початковій школі, рівня володіння майбутніми вчителями методикою формування мовленнєвої компетентності учнів у процесі роботи над текстами різних типів, стилів і жанрів [1; 5; 6].

Список використаних джерел

1. Коновець І. О., Янко Н. О. Дослідження стану проблеми формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів у процесі роботи над текстами різних типів. *Початкова освіта : історія, проблеми, перспективи* : збірник матеріалів II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. / уклад. : Т. В. Гордієнко, Н. М. Демченко. Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2021. С. 79–81.

2. Освітньо-професійна програма «Початкова освіта» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта / Педагогіка. Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Z3KYBMV65O2-RRrShpTt-8rQvHSb8t5i/view> (дата звернення: 07.06.2022).

3. Положення про дисципліни вільного вибору студентів у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. URL: https://drive.google.com/file/d/1vsCXСg6rTxObTnMLaXdd6cQ2D_h7EfoO/view (дата звернення: 07.06.2022).

4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (з редакцією станом на 01.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 07.06.2022).

5. Янко Н. О. Формування стилістичних умінь учнів 3-4 класів у процесі роботи над текстами різних типів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. Чернігів, 2011. 213 с.

6. Янко Н. О., Максак І. В., Паршукова М. В. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до ознайомлення учнів з елементами ділового мовлення в умовах НУШ. *Інноваційна педагогіка* : науковий журнал. Вип. 30. Т. 1. Одеса, 2020. С. 183–187.